Bir Millet Mistiği:
Ziya Nur Aksun

Belma Aksun

ÖTÜKEN

Belma Aksun; Değerli tarihçi Ziya Nur Aksun'un kardeşi olan Belma Aksun, yirmi yılı aşkın süre Tercüman Gazetesi'nde çalışmış, sürekli basın kartı sahibi bir gazetecidir.

1938 yılında Konya'da doğdu. Konya Kız Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Gazeteciliğe Tercüman Gazetesi'nde başladı. Bu gazetede her gün yayınlanan "A'dan Z'ye Kadın ve Ev" köşesini yönetti. Yanı sıra araştırma yazıları yazdı: "Dünya Kadınları", "Kadınlarımız".

Sovyetlerin çökmekte olduğunu dünyaya ilk kez haber veren Hélène Carrèrre d'Encausse'un "Çatırdayan İmparatorluk" adlı eserini tercüme etti ve Tercüman Gazetesi'nde tefrika edildi.

Basında yankı uyandıran "Uzak Komşumuz Suriye" ve "Selam Para Kelam Para, Merhaba Amerika" röportajlarını kaleme aldı. "Tercüman Kadın Ansiklopedisi", "Tercüman Görgü Ansiklopedisi", "Tercüman-Altıntabak Büyük Yemek Ansiklopedisi"nin genel koordinatörlüğünü yaptı.

İngilizce, İtalyanca ve Fransızca olmak üzere üç yabancı dil bilen yazarın telif ve tercüme şu eserleri bulunuyor:

Telif eserleri:

* *Yaşama Sanatı Görgü*, Tur Yayınları, 1980.

* *Sağlıklı Beslenme ve Diyet Sağlığınız Çatalınızın Ucunda*, Damla Yayınları, 2002, 3 baskı.

* *Keşke* (Hikâyeler), Ötüken Neşriyat 2009.

Tercümeleri:

* *Lejyon*, William Peter Blatty, İnkılap Yayınevi, 1984.

* Samson'un Tercihi: *İsrail, Amerika ve Bomba*, Seymour M. Hersn, Beyan Yayınları, 1992.

* *Tunuslu Hayrettin Paşa'nın Hatıraları,* Muhammed Salan Mzali, Jean Pignon, Nehir Yayınları, 1997.

* *…Ve Sonra Hiç Kalmadı,* Erik Frank Russel, Metis 1995.

* *Mevki Uygarlığı*, Robert Sheckley, Metis 1995.

İçindekiler

Sunuş / 13

Birinci Bölüm
Hayatı

Çocukluğu 17
Şehzade 22
Annem 26
Kader Diye Bir Şey 29
Ziya Nur'un Bir Çingene Tarafından Kaçırılması 32
Çok Sevildik, Şımartıldık Ama... 34
Biz Hiç Dayak Yemedik; Uluorta Azarlanmadık 36
Halam 37
"Biz Evkafsak, Eşeğimiz de Vakıf Değil Ya!" 44
Kardeş misiniz, Elti mi? 46
Ramazanlar 49
Cemaatle Kılınan Teravihler 51
Bizim Mahalle, İmparatorluğun Küçük Bir Modeliydi 53
"İiya!" 60
Ziya Nur'un Sünneti 60
Ömrümce Ziya Nur Efsanesini Dinledim Durdum 63
Ailedeki Çocukların "İdol"ü İdi 67
Oldubitti Ciddi, Ağırbaşlıydı... 68
Taa Meram'dan Getirdimdi Onu 70
Ağabeyimin Tarih Merakı 71
"Ha Bi Terhunlu Et" 76

Üniversite Yılları ve Askerlik Dönemi 78
İTÜ'ye İmtihansız Girdi 78
Hukuk Fakültesi Yılları 80
İstanbul'un Fethinin Resmi 84
Uyuz Oldum Sanıyordu, Oysa... 86
"Bizim Partiye Gelsene..." 87
Babam 89

Babam İçin Seçimler Önemliydi 96
Evin Küçük Oğlu 97
Dans Dersleri Alan Babam 99
Ziya Nur'un Bediüzzamanla İlişkisi 103
Bediüzzaman İle İlişkisini Hiç Bir Zaman Reklam Etmedi 107
Hakkında Dava Bile Açılmış... 107
Bediüzzaman ile İlişkisini En İyi Bilen Arkadaşı Ahmet Remzi Hatip'in Gözüyle Ziya Nur 110
Ziver Bey Kendi Kendini İhbar Etti 111
"Gece Gece Risaleleri Eve Taşıdım" 112
Bediüzzaman'ı Ziyaretler 113
Bediüzzaman Bana Günde 25 Kuruş Yevmiye Veriyordu 114
Ziya Nur Bizden İyi Giyinirdi 114
Ziya Nur Konuşarak Tefekkür Ederdi 115
"Siz Boş Oturmuyorsunuz Ama..." Anlatarak Tefekkürünü Genişletir 116
Birlikte Hareket Etmeye Karar Verdik 118
Bediüzzaman ve Adaleti Mahza 119
Ziya Nur'un Kendi Kaleminden "Dünya Görüşü" 122
Askerlik 122
Asker Üniformasıyla Neredeyse Hiç Görmedim Onu 124

İş Hayatı: Fakülteler Matbaası 126
İstanbul Yılları 126
Ziya Nur'un Gözüyle Memleketin Manzara-yı Umumiyesi 131
Matbaacılık Hayatı 135
Ve 27 Mayıs... 136
Kadıköy Günleri 139
Fakülteler Matbaası'nın Yeni Binaya Taşınması 142
Söğüt Gezileri 143

Ağabeyimi Allah'ın Şanslı Kullarından Sanırdım 150
Geçirdiği İlk Talihsiz Kaza: Elektrik Çarpması 152
Hiç Unutmadığım Tarih: 1 Nisan 1976 154
"Talih Yorgun Düşmüştü" Galiba... 154
"Ziya Bey"in Defteri Dürüldü" 156
Onun Bir "Sohbet Adamı" Olduğunu da Bilmiyorduk 159
Meğerse Yayınlanmış İki Kitabı Varmış... 160
Hafta Sonu Gezileri 164
Babamın Vefatı 165
Resim Yapmak Bir Tür Terapi Oldu Onun İçin 166
Bir Gelenek Haline Gelen Ziyaretler 170
İnternet Tiryakiliği 173
Ayvalık Tatilleri 174
"Hasarlı Beyin" 177
Neler Neler Öğrendik... 178
Müziğin Olumlu Etkisi 183
Beynin Yüz Yıl Önce Keşfedilen Sol Yarısı 183
Gerçek Bir Speech Therapist Bulduk Ama... 185
Mûcize (!) İlâç 187

Matbaa, Onu Hayata Bağlayan Önemli Bir Bağdı 188
Keçesini Sudan Çıkarıyordu 191
Yayınlanmış Kitaplarından En Son Biz Haberdar Olduk 192
Dündar Taşer ile İlk Karşılaşmaları 194
Filibeli Ahmed Hilmi'nin İslam Tarihi 195
Ziya Nur'un Çeşitli Meseleler Hakkındaki Bir Takım Görüşleri 200
Annemin Hastalığı ve Vefatı 203
Muhammed Harb'in Ziyareti 205
Ziya Nur'un Freud'un Tek Türk Asistanı İzzettin Şadan'la Dostluğu 206
Üç Padişah, Beş Cumhurbaşkanı Devrinde Yaşamış "Akliyeci" Dr. İzzettin Şadan'dan İlginç Anılar 208
Dr. İzzettin Şadan'ın Anılarından Alıntılar 209
Sadece Felçle Kalmadı 224
Üstüne Üstlük Bir de Mide Kanaması 226
Dahası da Var... 226
20 Yıl Sonra Bir Protez Ameliyatı Daha... 227
"Bir Kültür ve Sanat Adamı Olarak" Ziya Nur Aksun 228
"Amerika'dan Selam Getirdik" 229
Son Günleri 230
"Osmanlı Padişahları Şimdi Ziya Bey'i Karşılamaya Hazırlanıyorlar" 236
En Çok Ağabeyimin Acısı Koydu... 236
Son Söz 238
Hamdediyorum 240
Sonsuz Teşekkürler... 240
Ziya Nur Aksun'u Anma Duası 240

İkinci Bölüm
Ziya Nur Mektupları

Ziya Nur'un Düşünce ve Görüşlerini Yansıtan Mektupları 245
Dostlara Yazılmış Mektuplar 247
Ve Mektupları 248
Dinle! 250
Gelecek Konusundaki Tasavvurları 252
Hangi Realite? 253
"Sert Bir Dönemece Gelmiş Bulunuyoruz" 254
Bir Şey Yapamamaktan Dertli 255
Arkadaşı "A" Suskunluğunun Nedenini Açıklıyor 256
Kitap Parası İçin Borç İstiyor 261
Garp Ruhu 263
İslam Ruhu 264
Ziya Nur'un Sitemine Cevap 266

Üçüncü Bölüm
Makaleler

Türk Cemiyetinin Hastalığı....276
Adliyenin Ehemmiyeti....277
Millî Kanunlar Meselesi....278
Mahkemeler Islahatı....280
Üç Kademeli Kaza....282
Seyyar Mahkemeler....283
Çocuk Mahkemeleri....283
Ceza İnfaz İşleri....284
Kısa Müddeti Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar Suistimali....284
Ceza Hâkiminin İhtisası....285
Adlî Zabıta....285
Hâkim....286
Yemin....287
Hukuk Dili....287
Yüklü Mahkemeler....287
Kanun Tensikatı....288
İhtiyacımız Olan Bazı Kanunlar....288
Köy ve Belediye Mevzuatının Islahı....288
Dini İşleri Düzenleyen Kanunlar....288
Milli Maarif Kanunları....289
Demokrasi Düşmanlığı ve Sebebi....289
Siyasi Mücadele....291
Sağ ve Sol Diktacılar....292
Müslüman ve Reform....294
Üç Devir ve Üç Hayal Kırıklığı -Üç Devir Bir Müsellestir (üçgen)
Üç Hayal Kırıklığı İkinci Bir Müsellestir....296
Birleştirirseniz Altı Köşeli Magen Davit Çıkar....296
Sosyalist Kalkınması = İstismar....298
Sosyalizm ve Teknik Kalkınma....301
Küba Buhranı....302
U.S.A. Dinazoru....304
"Koyunoğlu Müzesi"nde....306
Efendiler, Unuttunuz mu? Fakat Millet Unutmadı!....308
Züppelik....311
Adalet....312
Papaz Mektebine Ses Çıkarmayan, Cehaletten Şikâyet Edenler, İktidarın Dini Bilgi Vermesinden Niçin Korkuyorlar?....312
Ucuz Politika....315
27 Seneden Beri Milletimizin İmanına Hücum Edenler Artık Hortlamayacaklardır....315
Tahlil C.H.P.' nin Altı Oku....317
Ehli Salip Zihniyeti....319
Hürriyet İsteyen Krallara Taş mı Çıkartıyorlar....320
General....320
Sizler Artık Malumsunuz....321
Bu Adamlar Ezana Niçin Düşmandırlar?....321

İmamın Vazifesi 323
Fatih ahfadının fikir ve iman timsali, Türk'ün hükümranlık sembolü: Ayasofya 324
Ağlayan Direk....325
Bu da Geçer 326
Müslüman Türk'ün Mukaddes Kitabına Gayeli Taarruz....326
Yanlış Yol 330
Açış Nutku 332
Kanaati Vicdaniye....333
Nüfuz İstismarcıları....334
İlk Defa Anlayış....336
İçtimai Islahat....337
Meselelerimiz ve Partiler....339
C.H.P.'nin Laikliği....341
Yılbaşı Nedir?....343
İnsan Gibi Yaşamak....345
İlâhiyat Enstitüleri....347
Fert ve Ehemmiyeti....348
Amerika - Sovyet Mücadelesi ve Biz....350
Dar Manada... 352
Milliyetçilik Hakkında Kıymet Hükmü 353
Hukuk Fakültesi Sistemi....357

Dördüncü Bölüm
Onun Hakkında Ne Dediler?

Ziya Nur Aksun ile İlgili Anılar ve Eserleri Hakkında Bazı Görüş ve Değerlendirmeler 365
Takdim 375
Ziya Nur Ağabeyimize Dair....375
Ziya Bey....376
Ziya Nur Aksun Hakkında Birkaç Söz....380
Ziya Nur Aksun....381
Geleceği Vaad Eden Tarihçi....382
Aramızda yaşayan Osmanlı Vak'anüvisi: Ziya Nur Aksun....384
Matbaacı Ziya Bey 386
Sarığımı Kirlendirmeyin 388
Bir Âbide İsim 389
O Bir Şamandıra Dikti....390
Tarihi Yazan ve Yaşatan Adam....392
Feyyaz Bir Zekâ 393
Tarihçimiz Ziya Nur....394
Fenâ Fi'l-lâh ve Fenâ Fi'd-Devle Ve'l Mille....396
Deliler ve Dâhiler ya da Bir Uzun Marmara Hikâyesi 398
Ziya Bey ve Osmanlı Tarihi 398
Bir Sohbet Ustası Ziya Nur 400
Geçmiş Zaman Olur ki... 400
Ziya Bey ile Musâhabe....401
Hatıralar 404

Bir Risâle-i Nur Talebesi Ziya Nur Aksun 404
Yaşayan Bir Osmanlı "Müverrihi" yahut "Vak'a-Nüvisi" 405
Bitmeyen Bir Rüya "Taşer'in Büyük Türkiye'si" 407
Şehbenderzade Ahmed Hilmi 412
Görünmez Nurun Ziyası: Ziya Nur 415
Mehmed Niyazi Özdemir ile Sohbet 417
Halil Duruk Anlatıyor 419
Kitaplarını Yayınlayan Editörü: Erol Kılınç Konuşuyor 420
Bilge Tarihçi 422
Bilge Tarihçinin Ardından 423
Ziya Nur Aksun Ağabey 424
"Bir Millet Mistiği"nin Ardından 425
Ziya Nur Ağabeyin Ardından 427
AKP ve CHP 433

Ziya Nur Eskizleri / 435

Ziya Nur Resimleri / 442

SUNUŞ

Sonradan Keşfettiğim Ağabeyim

İnsan doğduğu günden beri, eğitim, askerlik vb. dışında ömür boyu birlikte yaşadığı ağabeyini benim gibi sonradan keşfedebilir mi? Cevabım evet! Çünkü ben, aile olarak biz, Ziya Nur'u böyle "sonradan" keşfettik…

Meğer "Üniversite" diye nam salan bir Marmara Kıraathanesi varmış. Müdavimlerine "Marmaratör" denirmiş. Ağabeyim matbaasında işi bittikten sonra oraya gidermiş. O konuşur herkes onu dinlermiş. Resmi tarihten farklı şeyler söylüyor, insanlar onun sohbetlerine gidiyormuş.

Meğer geniş notlar ilavesiyle sadeleştirip yayınladığı Filibeli Ahmed Hilmi'nin İslam Tarihi varmış. "Dündar Taşer'in Büyük Türkiye'si" diye çok okunan bir eser bile kaleme almışmış.

Yeniçeriliğin kaldırılmasına Vaka-i Hayriye değil Vaka-i Şerriye diyormuş. Ocağın kaldırılmasının ardından donanmamızın Navarin'de yakıldığını, Yunanistan'ı, Cezayir'i kaybettiğimizi, Ruslar'ın küçük bir kuvvetle ilk defa Edirne'ye girdiklerini, Padişah'ın Ruslar'a teslim belgesi demek olan Hünkâr İskelesi Anlaşması'nı imzaladığını, Ocağı ıslah etmek yerine imha etmenin büyük felaket olduğunu söylüyormuş.

Osmanlı coğrafyasına, Balkanlar'a, Ortadoğu'ya sahip çıkmayan, ilgisiz kalan bir Türkiye'nin büyük devlet olamayacağını ifade ediyormuş.

Osmanlı Kuruluş Şenlikleri olarak kutlanan Söğüt Şenlikleri'nin geniş kesimlerce benimsenmesine önayak olan o imiş meğerse…

Bunlardan benim, aile olarak bizim, hiç haberimiz yoktu. Sır küpü, tevazu âbidesi olan ağabeyim evde tek kelimeyle söz etmemişti bunlardan.

İşte bütün bunları ve bu kitapta değineceğim pek çok özelliğini biz, bir 1 Nisan sabaha karşı onu elsiz, dilsiz bırakan beyin kanaması geçirdiğinde yardıma koşan, ilk kez karşılaştığımız dostlarından, o güzel insanlardan öğrendik.

Son yıllarda, sanırım yayınlanan kitapları nedeniyle hakkında çıkan yazılar ve onu unutturmamaya çalışan dostlarının çabaları, en son da Konya Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden Fatma Gülser Özer'in tez çalışması sonucu, ağabeyimin özgeçmişine ilgi artmıştı. Bana sorulan sorulara doyurucu cevaplar verebilmek için, bildiklerimi, anılarımızı ufak ufak not etmeye başlamıştım.

Ağabeyimin vefatında taziye için telefon etmek nezaketinde bulunan Dr. Necmettin Turinay, "Ziya Bey'i anlatan bir kitap yazın Belma Hanım. Ama şöyle 500 – 600 sayfalık bir kitap olsun" dedi. Dostumuz Ahmet İyioldu'nun söylediğine göre, Nevzat Kösoğlu da "Ziya Ağabeyin hayatı hakkında fazla bir şey bilmiyoruz biz" dermiş.

İşte bu kitabı kaleme almamın sebebi bu sözler… Bunun bir bakıma ağabeyime bir gönül borcum, yerine getirmem gereken bir görev olduğuna inanıyorum.

Elinizdeki kitap bir kardeşin çok sevdiği, saydığı, takdir, tazim ettiği ağabeysini kör topal anlatan, sıradan bir biyografi işte… Elimden geleni, hatta daha fazlasını yapmaya, onu kapsamlı bir boyutta anlatmaya, gerçeğe yakın bir portresini çizmeye çalıştım. Ulaşabildiğim yazılarını, yayınlanmış makalelerini, mektuplarını hatta notlarını alıntıladım. Fakülte yıllarındaki kimi dostlarıyla görüştüm.

Kitabın sonuna koyduğum "Onun Hakkında Ne Dediler?" bölümüyle de, onun ve eserleri hakkında çeşitli kişilerin görüş ve düşüncelerini, bir ölçüde de olsa yansıtmaya çalıştım. İstedim ki, bu kitabı okuyanlar, eserlerinden hiçbirini okumamış da olsalar Ziya Nur hakkında gerçeğe yakın bir fikir sahibi olabilsinler.

Ruhu şad olsun.

.

Belma Aksun
Akatlar, 18 Kasım 2012.

Not: Kitabın adı, Cengiz Aydoğdu'nun 12.9.2010 tarihli Zaman'da yayınlanan (Bir Millet Mistiğinin Ardından) yazısının başlığından alınmış ve yazarın izniyle kullanılmıştır.

Birinci Bölüm

Hayati

Çocukluğu

1930 Yılının 29 Mayıs günü sabaha karşı Konya'da, Fahrettin Paşa Parkı'nın yanındaki evde bir oğlan çocuğu doğdu. Yusuf Ziya ve Mahinur kızı Leman ile Ömer Lütfi ve Kâniye oğlu İbrahim Saim'den olan bebeğe, annesi Leman Hanım'ın baba ve annesinin adlarına izafeten, *Ziya Nur* adı verildi. Dedenin *Ziya*'sı, anneannenin de *Nur*'u alınmış ve adı *Ziya Nur* olmuştu. Yani ağabeyim. Kayınvalide Kâniye Hanım'ın, anne ve babasını çok küçük yaşta kaybeden sevgili gelini Leman Hanım'a yaptığı bir cemileydi bu.

Babamın deyimiyle "Rockefeller" gibi kırış buruştu oğlan doğduğunda. Derileri parmaklarının ucundan sarkıyordu. Belli ki, enikonu gürbüz olan bebek, annesinin doğumunu kolaylaştırmak için (!) doğmadan önce incelmişti…

Ama annemin sütü yaramış ve onun deyimiyle 40 günlük bebek 6 aylık çocuk gibi serpilmişti. Haminnem "nazar değer" diye ziyarete gelenlere kat'iyen göstermiyordu Ziya Nur'u. Göz aydına gelen konu komşu:

- Hanım teyze, torununu bir görsek, dediklerinde,

- Uyuyor kızım, sonra görürsünüz, diye savuşturuyordu.

Ufaklıksa olanlardan habersiz, cibinliğin altında kımıldanıp duruyor, çocukça sesler çıkararak haminnesini yalancı durumuna düşürüyordu. Ama kimin umurunda?

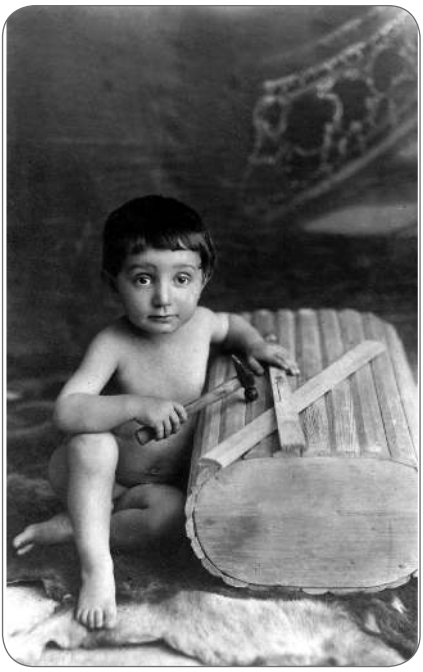
- Hanım teyze uyandı galiba, diye üstelediklerinde:

- Uyuyor uyuyor, uykusunda çıkarıyor o sesleri, diye inanılmaz bir pişkinlikle çocuğu görme isteklerini savuşturmaya devam ediyordu.

Kalabalık bir aileydi bizimki… Daha ben yoktum ortalarda. Annem, babam, haminnem yani babaannem, halam, halamın ve babamın dadısı diyebileceğim, babam daha doğmadan, halam beşikteyken ailemize katılan Ayşe ablam ve oğlu Recep ağabeyle yedi kişiydi aile. Sekiz yıl sonra ben doğacak, sekiz kişi olacaktık.

Aslında dokuz kişi olarak planlanmıştık. Zira benim bir erkek ikiz eşim vardı. Ama o, oyunbozanlık etmiş, dünyaya gelmemize bir hafta kala "Haydi bana eyvallah!" deyip tek başıma bırakmıştı beni. Ve ben bir hafta o cansız kardeşimle paylaşmıştım annemin karnını.

Yıl 1932. Fotoğrafçı olan halazadenin çektiği 2 yaşındaki Ziya Nur'un posterlik resimleri.

Ağabeyimin de ebesi olan Konya'nın ünlü Hayriye ebesi, 1938 senesinin 1 Şubat günü 02 – 03 sularında büyük bir şamata, vıyaklama arasında beni doğurttuktan sonra:

- Durun, yalnız değil bu kız! Bir kardeşi daha var, demiş.

Halamın deyimiyle, minicik, kahve fincanı kadar suratı olan, bir saçsız kabak bebekmişim ben. Halam:

- Kaş, göz, burun, ağız hepsi şu kadarcık, kahve fincanı tabağı büyüklüğünde bir surattaydı, diyordu.

- Ebe hanım, bu kız büyüyüp ortaya çıkar mı, diye inanmayış dolu bir kaygıyla sormaktan alamamış kendini.

Hayriye ebe:

- Büyür büyür de mektebe bile gider, demiş.

Anlayacağınız, halamın gözü pek tutmamış beni… Benden sonra doğan erkek kardeşim ise fırça gibi kapkara saçlı, gürbüz bir çocukmuş. Ne yazık ki, ölü doğmuş. Doktor amcam:

- Ebeniz çok mahirmiş, demiş. Enikonu tehlikeli bir doğummuş doğrusu…

Evet, işte Ziya Nur'un ailesi… Böyle kalabalık bir ailede doğan, üstelik ay gibi yüzlü, iri yeşil gözlü bir oğlan çocuğu nasıl sevilir, nazlanırsa Ziya Nur da aynen öyle büyütüldü. İki yaşına kadar meme emdi. Haminnem, beş çocuk büyütmüş, son derece bilgili, gerçek bir Osmanlı hanımefendisiydi. Ziya Nur'a, daha dişi bile çıkmadan eti, yumurtası, sebzesi, meyvesiyle dört başı mamur, sağlıklı bir beslenme rejimi uygulanıyor… Halamın anlattığına göre, haminnem ızgara eti ucundan tutup Ziya Nur'a dişsiz damağıyla çiğnetir, etin suyunu emmesini sağlarmış.

Daha altı aylık bile olmadan sık sık çişe tutulup erkenden temizlenmesi, tuvalet terbiyesi edinmesi sağlanıyor. Sık sık yıkanıyor, dahası her altını kirletişinde belden aşağısı yıkanıp kurulanıyordu. İleriki yıllarda onun yaz kış her sabah soğuk suyla bile olsa yıkanma alışkanlığı belki de bu ilk bebeklik dönemindeki "tertemizlik" ritüeline dayanıyordu, kim bilir?

Pet'lerin bilinmediği o yıllarda Ziya Nur'un yıkanmış, kaynatılmış kar beyazı bezlerine, ailenin çok yakın dostu olan Konya Barosu reisi avukat Hilmi Bey'in eşi Naciye Hanım terini bile siliyordu.

- Şu oğlanın "b..lu" bezinden verin de terimi sileyim, diyordu.

Biraz büyüyüp emeklemeye başlayınca da haminnemin, kırmızı halı serili sedirin baş- köşesindeki minderine kurulmaya bayılır olmuş Ziya Nur. Haminnem yerinden kalkıp minderi boş kalınca, emekleye emekleye gider, minderine kurulur, öndeki iki dişini ortaya çıkaran kocaman gülüşüyle zaferini ilan edermiş. Bunu gören haminnem:

- Kadı baba, gene kuruldun mu minderime, diye severmiş onu.

Çok sonra 1956'larda askerliğini Hadımköy'de askeri hâkim olarak yaptığında halam:

- Anacuğum (anneciğim) "kadı baba" diye severdi Ziya'yı, oğlan sahiden de kadı oldu sonunda, derdi…

Biraz daha büyüyüp ayaklanınca da elinden tutar, pek sevdiği komşumuz Sıdıka Hanım teyzeye sabah kahvesine götürürmüş onu. Mesnevihan Sâlih Beyzâde Ali Çelebi'nin kızı, Prof. Dr. Nâfiz Uzluk'un* annesi olan Sıdıka Hanım teyze çelebilerdendi.

---

* Prof.Dr. Nafiz Uzluk (1902 – 1974) : Babası Yüzbaşı Ahmet Hamdi Bey, o henüz iki yaşındayken Yemen'de şehit düşmüştür. Tıp eğitimi sırasında Üsküdar Mevlevihanesi'nde Ahmed Remzi Akyürek Dede'nin manevî terbiyesi altında "Mevlevî meşrep" üzere yetişmiştir. Hiç evlenmemiş, Tıp Tarihi araştırmaları ve Mevlâna konusunda telif, tercüme yayınlar yapmıştır. A.Ü.Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Deontoloji Bölümü öğretim üyeliği görevinde bulunmuştur.

Adana istasyonunda, annesi, halaları, enişte, amca, yenge kuzin ve kuzenlerinden oluşan kalabalık akrabayı taallûkatıyla Ziya Nur (önde, benekli entarili, halasının elinden tutmuş).

Ben haminnemin sağlıklı günlerine yetişemedim. Onu hep konuşamayan, yürüyemeyen, felçli, yatalak bir pamuk haminne olarak hatırlıyorum. Mahallenin çok sevilen, büyük saygı duyulan Sıdıka Hanım teyzesini çok iyi hatırlıyorum ama. Bahçe içinde, sokağa hiç penceresi olmayan iki katlı bir evde, Almanca hocası olan bekâr oğlu ve yetişkin evlâtlığıyla otururdu. Sokak kapısından, iki tarafında mor susam çiçekleri olan bir taşlıktan geçilerek eve girilirdi. Sarı renkli camlı kapısını, iki – üç basamakla inilen misafir kabul salonunu hayal meyal hatırlıyorum.

Elleri her zaman lâvanta kokan Sıdıka Hanım teyzenin, ağabeyimi sorarken neden ufacık oğlana "Ziya Bey" dediğine hiç akıl erdiremezdim. Hepi topu bir oğlan çocuğuydu işte. "Bey"lik de neyineydi? Ben bile yeni konuşmaya başladığımda ona "İyaa" diye sesleniyordum…

Sanırım eski terbiye diyorlar buna. Kim bilir, belki benim için de "Belma Hanım" diyordu rahmetli Sıdıka Hanım teyze... Benim hanımlığımdan değil ama onun hanımefendiliğinden. Nur içinde yat Sıdıka Hanım teyze.

Şimdi şimdi fark ediyorum; biz hep Ayşe Hanım teyze, Arife Hanım teyze, hatta Madam teyze derdik. Şimdilerde olduğu gibi Nesrin teyze, Berrin teyze

PİR AŞKINA – *Mevlevi Şeyhi Mithat Baharî'nin Mektupları* – Timaş Yayınları, İstanbul, 2009.

1941. Bir Pazar sabahı haminnemin yatağında bütün aile tam kadro:
Haminnem, halam, annem, babam, Ayşe ablam, oğlu Recep ağabey, Ziya Nur ve ben.

vb. demezdik. İlle de Hanım lâfını getirirdik adının arkasına. Tıpkı Hüseyin Bey amca, Saim Bey amca dediğimiz gibi… Demek aslında biz de karınca kararınca "teşrifata" riayet ediyormuşuz. Ben hiç hatırlamıyorum, hanım ya da bey sözlerini isimlerinin kuyruğuna takmadan birine teyze ya da amca dediğimi. Şimdilerde daha bir senli benli, daha bir samimi olduk zahir. Hoş, zaman zaman anne babalarına Nuran Aksoy, Turhan Altan vb. diye de hitap etmiyor değil zamaneler…

Ne yapacaksınız? Zaman değişiyor. Sevgi, saygı konusundaki değer yargıları da elbette… Rahmetli annemin dediği gibi "çıkan neyse, yakışan o!"

Evet, haminnesinin minderine oturmaya pek meraklı olan Ziya Nur, haminnem hastalanıp yatağa düşünce de onun koruyucu kanatlarının altına sığınırmış. Bir yaramazlık yapıp da annemi kızdırınca hemen haminnemin arkasına saklanırmış. Öfkeyle peşinden gelen anneme haminnem, konuşamadığı için sağlam olan sol eliyle "bir" işareti yaparmış. Yani "tek" çocuğun var, yapma! Tabii annemde yelkenler suya iniverirmiş hemen…

Aslında annem çocukluğumda bana evin en "katısı", "acımasızı" gibi gelirdi. Genelde genç anneler sabırsız, sinirli, öfkeleri burnunda oluyor galiba az biraz. Oysa bizim ev halkı, babam da dâhil, halam, haminnem, Ayşe ablam, hep şeker gibi, yumuşacık, sevgi, şefkat doluydular. Halamın saçımı tarayışı bile okşar gibiydi. Oysa annem daha bir sertti sanki…

Benim için o, hep beşiğimin üstünden objektife gülerek bakan aydınlık yüzlü ağabeydi.

Şehzade

El bebek gül bebek nazlanan Ziya Nur'a öylesine özen gösteriliyor, bakımı, beslenmesi için neredeyse bütün ev halkı öylesine seferber oluyordu ki, kimi zaman ailenin büyüklerinin bile kıskançlığına, imalı, tuzlu biberli serzenişlerine yol açıyordu bu.

Aksaray'da hükümet tabibi olan büyük amcanın da ağabeyimden büyük iki oğlu vardı. Birkaç günlüğüne onlara misafir giden annemle halamın Ziya Nur'un üzerine böylesine titremelerine herhalde biraz imrenen ve de enikonu içerleyen amca "şehzade" adını takmıştı ağabeyime.

- Şehzade uyandı mı? Karnı doydu mu, diyerek yarı alay, yarı imreniş, "ınga" bebek Ziya Nur'a gösterilen ilgiyi, belki de kendi çocuklarından esirgendiğini düşünerek kıskanır, "ti"ye alırmış.

- Benim çocuklarım torunun değil de sanki sadece Ziya Nur torunun, demeye gelen lâflar da edermiş…

Ama haminnem hiç sözünü esirgemez:

- Ben sizi seve okşaya büyüttüm oğlum. Siz de çocuklarınızı büyütün, deyip çıkarmış işin içinden.

Zira babam, evlâtlarının en küçüğü olmasına rağmen haminnem, halam, Ayşe ablayla oğlu Recep ağabey, onun yanında değil de bizimle oturmayı tercih etmişlerdi. Bunda sanırım annemin son derece akıllı, basiretli ve geçimli biri olmasının dahli büyüktü. Düşünün, kayınvalide, görümce, onlardan da çok "kaynanalık" taslayan Ayşe ablamla birlikte yaşıyor ve de resmen, kelimenin tam anlamıyla "gül gibi" geçiniyorlardı. Babamın bütün ailesi annemi, en az babam kadar sever, sayar, adeta toz kondurmazlardı.

Ne kadar akıllı, yaşına göre olgun bir insan olduğunu küçük bir misalle anlatayım.

Oturduğumuz ev annemin eviydi. Aslen Erzincanlı olan annemler Birinci Dünya Savaşı sırasında Rus işgalinden kaçmak için, onun deyimiyle "hicret" etmişlerdi. Erzincan'da hali vakti yerinde, evleri barkları, hatta köyleri olan köklü bir aileymişler. Ama düşman (Ruslar ve onlara kılavuzluk eden Ermeniler) yaklaşınca her şeylerini bırakmış, yanlarına alabildikleri yükte hafif pahada ağır birkaç parça eşyayla atlı arabalarla yollara düşmüşler. Annem:

- Çok kötü bir şey hicret etmek zorunda kalmak, diyordu. Ramazandı. Düşman geliyor deyince ocaktaki reçel tenceresinin altını söndürüp kendimizi yollara vurduk. Dedem askeri kaymakam olduğu için bize vesait verdiler. Günlerce 500- 600 kişilik kafileler halinde yol aldık. Çoluk çocuk, genci, yaşlısı… Ağırlık etmesin diye pek çok eşyayı yollarda bıraktık… Sıvas'ta misafirhane verdiler bize…

Sıvas'ı sevmezdi annem. Zira annesini bir Kurban Bayramı günü Sıvas'ta dizanteriden kaybetmişti. Bu yüzden Kurban Bayramları da hep hüzün verirdi ona.

Dayısıyla önce Kayseri'ye, oradan da Konya'ya gelmişler. Mallarını mülklerini memlekette bırakıp hicret ettikleri için hükümet onlara Emlâk- i Metrûke'den (Milli Emlâk) bir ev vermiş. Konya'nın o zamanki adıyla Küllükbaşı Mahallesi'nde (aslı Güllükbaşı imiş ve Çelebiler'in gül bahçesiymiş) köşe başında, altı bodrum (biz izbe derdik), iki katlı, altı taş, bir kerpiç ev. Biraz ilerde Şemsi Tebrizi Hazretleri'nin türbesi vardı. O tarihte etrafı duvarla çevrili mezarlığın içindeydi ve kapalıydı türbe. Ziyaret edilmezdi. Daha sonra mezarları başka yere naklettiler ve orayı park yaptılar. Şimdilerde Şemsi Tebrizi'nin türbesi de ziyaret edilebiliyormuş.

Annemin dayısı, kalemi son derece kuvvetli, hani öyle kaleminden kan damlayan dedikleri türden, cerbezeli, iyi yetişmiş biriymiş. Erzincan'da onlara "küçük hafızlar" derlermiş. İki kardeşin ikisi de hem hafız, hem kurra imişler. Küçük kardeşi genç yaşta Erzincan'da vefat etmiş.

Dayı o dönemde Konya'da arzuhalcilik yaparak hayatını kazanıyormuş.

Dünya savaşında Kafkas cephesinde Kâzım Karabekir kumandasındaki orduda asker olan ağabeyinin izini kaybeden annem, on küsur yıl sonra kavuşabildiği ağabeysi, babam ve 2 yaşındaki Ziya Nur.

- Kalemi çok kuvvetliydi, derdi annem. Bir arzuhali 75 liraya, telgrafı 150 liraya yazardı ama kesin sonucu da alırdı. Hükümetin karşısında dükkânı vardı. Bir gün bir ihtiyar gelmiş. Derdini anlatmış, bir arzuhal yazmasını istemiş. Dayım:

- Senin bu işin olmaz baba, demiş. Boşuna uğraşma!

Ama adam ısrar ediyormuş:

- Sen yaz! Sen yazarsan olur, diyormuş.

Sonunda yazmış dayım arzuhali ve:

- Baba, bunu doğrudan valinin eline ver, demiş.

Tabii ihtiyarı yaklaştırmamışlar valiye. O da kolunun altındaki ekmeği yiye yiye berduş gibi dolanıp durmuş oralarda… Vali arabasına binerken de arzuhali tutuşturmuş eline. Neyse, olmuş işi. Dayıma gelmiş:

- Gördün mü, sen yazınca oldu işte, demiş.

O günlerde aslen Erzincanlı olan Saffet Arıkan Atatürk ile birlikte Konya'ya gelmiş. Dayıya sokakta rastlamış.*

* Saffet Arıkan: (1888- 1947) Siyaset adamı ve asker. Harb Akademisi'nden Kurmay Yüzbaşı olarak çıktı (1910). Sadrazam ve Harbiye Nazırı İzzet Paşa'nın başyaveri. I. Ordu Müfettişi. Kurtuluş Savaşı'nda Garp Cephesi Kurmay Bşk., Milli Eğitim Bakanı (1935- 38), Savunma Bakanı (1940- 41), 2,3,4,5,6,7,8. dönem milletvekili. Vikipedi, Özgür Ansiklopedi.

- Aman Nuri, demiş, gökte ararken yerde buldum seni. Ankara'ya gel. Senin gibi aklı başında insanlara çok ihtiyacımız var…

Onun hayatını kurtarmışmış dayım…

- Gelmem. Orada işim yok benim. Burada rahatım yerinde, diye püskürtmüş adamı.

Annem lokanta yemeğinden nefret ederdi. Dokuz- on yaşından itibaren dayısıyla sık sık dışarıda yemek zorunda olduklarından kaynaklansa gerek bu. Belki de bu yüzden, ben de ilk gençlik yıllarımda lokantada yemek yemekten hiç hoşlanmazdım. Bana sanki evi barkı olmayan, evinde doğru düzgün sofra kurulmayan insanlar lokantaya gider gibi gelirdi. Zaten o yıllarda dışarıda yemek âdeti bugünkü kadar yaygın ve saygın (!) da değildi doğrusu. Banko di Roma'da çalışırken bir yılbaşı öncesi fazla mesai yapmak zorunda kalmıştık. O tarihte banka yemek vermiyordu. Bizi de Eminönü'nde o civardaki iş adamlarının, tüccarların falan yemek yedikleri Borsa Lokantası'na götürmüşlerdi. Halimi gören, saray sofralarında yemek yemeye alışık olan birinin, bir köylünün sofrasına oturmak zorunda kaldığını sanırdı. O ne müşkülpesentlik, o ne afra tafraydı öyle… Bana yemek beğendirmek için bizim arkadaşların bir amuda kalkmadığı kaldıydı…

Annemlerin Konya'ya geldikleri günler, Konya isyanının en hararetli olduğu dönem. Muhacir oldukları için annemlere, cephaneliğin karşısında bir ev vermişler. O tarihte 8 - 9 yaşlarında olan annem şöyle anlatırdı o günleri:

- Biz sokakta oynarken kurşunlar vızır vızır geçerdi havadan. Konya kadınları yamandır. Bir gün baktım:

- Ümmetten Müslüman yok mu? Haydi istihkâm kazmaya! Kuvva (Kuvvay- ı Milliye) geliyor, diye koşuşuyorlar. Gelenler de Türk'tü oysa…

Delibaş İsyanı diye de bilinen o olay, Delibaş Mehmet Ağa'nın 500 adamıyla birlikte 2 Ekim 1920 tarihinde Çumra kazasına girmesiyle başlar. 2- 3 Ekim'de Konya Vilâyet Konağı'nı, Postane, Jandarma Okulu ve Askeri Lise'yi işgal ederler. Yeni vali ve yönetici atarlar. Akşehir ve Beyşehir'de de duruma hâkim olurlar. Bütün Konya ve Isparta yöresi asilere katılır.

6 Ekim'de Refet Bey komutasındaki süvari birliği Konya'ya girer, asiler yenilir. Delibaş, Mersin üzerinden İstanbul'a kaçar ve Kasım ortalarında isyan tamamen bastırılır. Daha sonra Konya'ya döndüyse de yanındakiler tarafından öldürülür.

Bazı kaynaklara göre ise Vali Haydar Vaner'in Binbaşı rütbesi verdiği, kılıç taktığı, Konya'ya her girişinde bando ile karşılayarak şımarttığı bir insandır Delibaş Mehmet Ağa… Ve Kuvvay- ı Milliye adına asker toplamakla görevlidir.!?

Her ne hal ise… Biz tarihi olayların yorum ve değerlendirmesini işin ehli uzman tarihçilere bırakalım, konumuza dönelim… Bu hesapla annemler, o netameli isyanın son günlerinde Konya'dadırlar. Hem isyanı, hem de bastırılmasını yaşamışlardır.

İşte o isyan günlerinde yanlarındaki evde Levazım Müdürü oturuyormuş. İsyancılardan korkusundan Levazım Müdürü çatıda saklanıyormuş. Adama güvercin bitleri üşüşmüş, her yanı kıpkırmızı olmuş… Dayı, olacakları tahmin ettiğinden adamı ve ailesini kendi evine almış. Adamın üstünü başını değiştirmişler. Annem:

- Yukarı odadaki yatağa yatırdı. Yorganı da örttü üstüne, diye anlatırdı. Çok geçmedi, bıyıklı, poturlu, elleri silahlı adamlar geldiler, adamın evini bastılar. Ben aralarında dolaşıyordum ama bana aldırmıyorlardı. Her yanı aradılar, dolapları, sandıkları açtılar… İçlerindekileri ortalara döktüler. Dayım:

- Arkadaşlar, Levazım reisi evde olmadığına göre başka ne arıyorsunuz? Siz de Türksünüz, deyince başlarındaki:

- Bırakın, dedi, bıraktılar.

Dayım:

- Buyurun, bizim evi de arayın, dedi. Biz muhaciriz. Yeni geldik. Kimseyi tanımayız. Bunlar benim ailem, kardeşim, bu kız da yeğenim. Bir de hasta annem var yukarda yatıyor. Buyurun götüreyim odasına…

Yukarı götürdü adamları, odanın kapısını açtı:

- Yorganı da açayım görün annemi de, dedi pür cesaret.

- İstemez istemez, dediler, çekip gittiler.

- Defterdarı görsen, ispazmoz tutmuş gibi zangır zangır titriyordu... Öyle kurtardıydık adamı… Bütün aile bizde kaldılar bir iki gün. Sonra Kuvvay- ı Milliye geldi. Ortalık sütliman oldu… Sonra mahkemeler kuruldu. Darağaçları kurdular. Günde kaç insan astılar… Hükümetin önünde, odun pazarında, at pazarında… Dayım elimden tuttu beni lokantaya götürürken Hükümet'in önünde dört darağacı gördüm, adamları asmışlar. Bir tanesi kırmızı kuşaklı, çam yarması gibi bir adamdı. Hala gözümün önünde…

Annem

Annem güzel bir kadındı. Gerçi bütün anneler çocukları için özel ve çok da güzeldirler. Ama annem gerçekten çok güzeldi. Ama hiçbir zaman güzelliğini sergilemez, ön plana çıkarmaz, kimsenin "gözüne gözüne sokmaz"dı. Güzellikten öte bir soyluluğu, halinde tavrında, bacak bacak üstüne atarak oturu-

Evimizin avlusunda annem, Ziya Nur ve oğlan traşlı ben.

şunda, duruşunda, hatta arada bir tüttürdüğü sigara içişinde doğal bir zarafet, bir kibarlık vardı. Tuhaf ama onun güzelliğini, ne kadar hoş, zarif bir kadın olduğunu, şimdi bugün geriye dönüp baktığımda fark ediyorum… Fiziki güzelliğini evet, bugün fark ediyorum ama onun ruh güzelliğini, iyi kalpliliğini, ne kadar akıllı, güçlü bir kadın olduğunu çok çok uzun zamandır biliyorum.

Dayısı ölüverince, çok genç yaşında, sanırım on sekizinde, hayatta tek başına kalakalmıştı. Oturdukları ev, tek varis olan anneme kalmıştı. Ne var ki, evde gözü olanlar, özellikle de devrin hapishane müdürü, annemi hiç rahat bırakmıyor, iki günde bir kapıya dayanan polis, evi boşaltması için anneme baskı yapıyormuş.

- Sonunda bir gün çarşafımı giydim doğru Vilâyete gittim, Vali'ye çıktım, diyordu annem. *'Bizim kurada ev Yıldız Sarayı oldu, geldi Küllükbaşı'na kondu Vali Bey' dedim. 'Allah'ın günü polisler kapıma dayanıyor "evden çık" diyorlar. Bıktım usandım! Bakın, elimde veraset ilamı var. Ev dayımdan bana kaldı…' Vali derhal emir verdi "Bu hanımı bir daha kimse rahatsız etmeyecek" diye. O oldu. Rahat ettimdi…*

Dayısının sağlığında Singer Kumpanyası'nın nakış hocası Nefise Hanım'dan özel nakış dersleri alan annem, evini nakış atölyesi haline getirip nakış işleyerek ve Konyalı genç kızlara nakış öğreterek hayatını idame ettirmiş.

Gerçekten harika nakış işlerdi. İşlediği yatak takımları hala durur. Bir yaz tatilinde bana da makinede nakış işlemeyi öğretmişti. Ağabeyim bile denemişti. Annem:

- Dayım ölünce konu komşu kol, kanat gerdi bana, der, *Konyalı'ları çok severdi. Dürüst, namuslu insanlara toz kondurmazlar, lâf söylemez, kimseye de söyletmezler…*

Kapı karşı komşumuz bakkal teyze ve kocası amca vardı. Dört yetişkin kızı, bir oğlu olan bakkal teyze, dayısı ölünce annemi yalnız bırakmamış, günlerce yanında yatmış geceleri.

Annem hiç ağlamazdı, daha doğrusu ağlayamazdı. Ölümlerde, büyük acılarda, üzüntülerde bile gözünden tek damla yaş akmazdı. Öylece taş gibi, kupkuru gözlerle dururdu. Bu yüzden çok dayanıklı, az biraz da taş kalpli filan sanılırdı galiba. Öyle ya, üzüntünün, acının delili gözyaşı sayılınca… Oysa zavallıcık ağlayamaz, acısını, üzüntüsünü gözyaşıyla akıtıp biraz olsun rahatlayamazdı.

Bir gün komşu Tatbikat İlkokulu Müdürü Ulvi Bey'in kayınvalidesi vefat etti. Annem de komşularla birlikte acılı eve ilk koşanlardandı. Hatta kimse bulunmadığı için, ömründe ilk kez cenazenin yıkanmasına da yardım etmişti. Yakını, uzağı bütün herkes ağlarken annemin gözleri kupkuruydu. Komşulardan biri veda edip giderken:

- Ne mutlu sana, demiş. Anneni küçük yaşta kaybettiğin için acıya alışmışsın da ağlamıyorsun. Bir de bize bak!

Çok çok üzülmüş annem bu sözlere. Ama cevabı yapıştırmayı da ihmal etmemiş:

- Keşke benim annem de sizinkiler kadar yaşasaydı da, ben de böyle sizin gibi doya doya ağlayıp rahatlayabilseydim hanım, demiş. *Ben ağlamıyor değil, ağ- la- ya- mıyo- rum!*

Bu olayı defalarca anlatmıştı rahmetli annem. Sanırım çok dokunmuştu ona, yüreğini acıtmış, incitmişti onu… Çok çok sonraları yaşlılığında, son yıllarında gözlerinin yaşardığını görürdük.

Kader Diye Bir Şey…

Dayısı hayattayken anneme galiba bir mülâzım talip olmuş. Adamın yatalak bir annesi varmış. Dayısı:

- Ben yeğenimi hastabakıcı veremem, diye reddetmiş adamı.

Babamla evlendikten beş – altı yıl sonra haminnem felç olmuş. Yedi yıl yatağa mahkûm olarak yaşadı. Annem hep:

- Büyük söylememek lâzım, derdi. Boşuna dememişler, büyük lokma ye de büyük söz söyleme diye. Kaderden kaçılır mı?

Babamla evlenmeleri söz konusu olunca haminnem:

- Ben gelinin evine gitmem, demiş.

Annem o genç yaşına (19) rağmen haminnemin isteğini olgunlukla karşılamış ve:

- Pekala. Ben sizin eve gelin gelirim, demiş.

Böylece kendi evini kiraya verip haminnemlerin Fahrettin Paşa parkının yakınındaki kira evine gelin gitmiş… Ağabeyim Ziya Nur o evde doğmuş. Daha sonra ne dökmüş, ne düşünmüşlerse annemin evine taşınmışlar. Ama biz bilmezdik evin annemin olduğunu. Zira bizim evde "benim evim", "benim param" gibi laflar edilmezdi hiç. Sadece oturduğumuz evin bizim olduğunu bilirdik. Kimi komşularımız, ahbaplarımız gibi kiracılık derdimiz yoktu yani…

Üç odası, genişçe bir sofası olan ve bütün odaları güneş gören, köşe başında aydınlık, ferah bir evdi. Mutfak aşağıdaydı. Sokak kapısının açıldığı taşlıktan iki merdivenle inilirdi. İçinde kuyusu da varmış ama ben hatırlamıyorum. Zira çeşme gelmişti eve, kuyu kapatılmıştı. Mutfaktan dört beş merdivenle

Ağabey olmak kolay değil. "Acaba zorlanır mı diye düşünmez 7 aylık kardeşini böyle taşıtırlar adama...

inilen ve bütün evin altını kaplayan büyük bir bodrum vardı. Bodrumun da sokağa açılan iki penceresi... Bir üçüncüsü de avluya açılırdı.

Kimi zaman:

- İstanbul'da olsa, daire yapar, ev diye oturur insanlar burada, derlerdi de aklım almazdı pek.

Serin olduğu için tel dolap orada dururdu. Büyük erzak sandığı da… Tabii bir köşesine de kışın odun kömür konurdu. Üstelik Konya'nın çok sıcak, yakıcı yazlarında bu geniş, sepserin mekân biz çocuklar için oyun yeriydi de. Daha sonraları, Amerikalı'ların Konya'da yaşayanlarına "çöl tazminatı" verildiğini öğrendiğimde hem kızmış, hem de pek alınmıştım doğrusu. Ne yani, güzelim Konya çöl müydü?

Yıl 1939. Bahçemiz sayılan taraçanın kapısı önünde bir Pazar sabahı bizim aile. (Ayaktakiler: Halam, Recep ağabey, kucağında ben, Ayşe ablam. Öndekiler: Annem, saatiyle müftehir Ziya Nur ve babam)

Bir de barfiks vardı izbede; iki sütun arasına konmuş bilek kalınlığında bir demir çubuk… Biraz boylandığımda ağabeyimler gibi ben de sallanırdım orada.

Yazın meyveleri da orada muhafaza ederdik. Mahallenin çocuklarıyla öğle sıcağında oynamaya geldiğimizde nasiplenirdik bol bol. Kimse de kızmaz, bir şey demezdi doğrusu. Susayınca da çeşmeye dayardık ağzımızı. Kana kana içerdik. Zira benim çocukluğumda çeşmelerden, sokak çeşmeleri de dâhil, Dutlu, Çayırbağı gibi memba (kaynak) suları akardı. Hem içer, hem kullanırdık.

Mutfakta ocağın içinde maltızlar vardı. Ayrıca sarı metalden pompalı gaz ve beyaz metalden benzin ocağı da vardı. Halamın köfteleri, puf börekleri pek meşhurdu. Sokak çeşmesine gitmeye üşenip su almaya gelen komşularımızın, ya da sokakta oynayıp susayan, çeşmeye koşan biz çocukların ellerine taze kızarmış puf börekleri, ağabeyimin pek sevdiği "gogo" dediği ekmekli köfte, ya da benim bayıldığım salkım sakallı kadınbudu köfteler tutuşturulurdu.

Mahallemiz çok emin bir yerdi. Herkes birbirine sahip çıkardı. Bizim kapıyı omuzlayan içeri girerdi. Ne kilit vardı, ne kürek. Sadece geceleri yatarken kapının arkasına kol demirini koyardık. Ben pek net hatırlamıyorum ama ağabeyimle Recep ağabey, mutfağa açılan, "küçük izbe" diye adlandırdığımız yukarı çıkan merdivenin altında, eski çarşaftan perde gerip yağ kandili yakarak mahallenin çocuklarına karagöz oynatırlarmış.

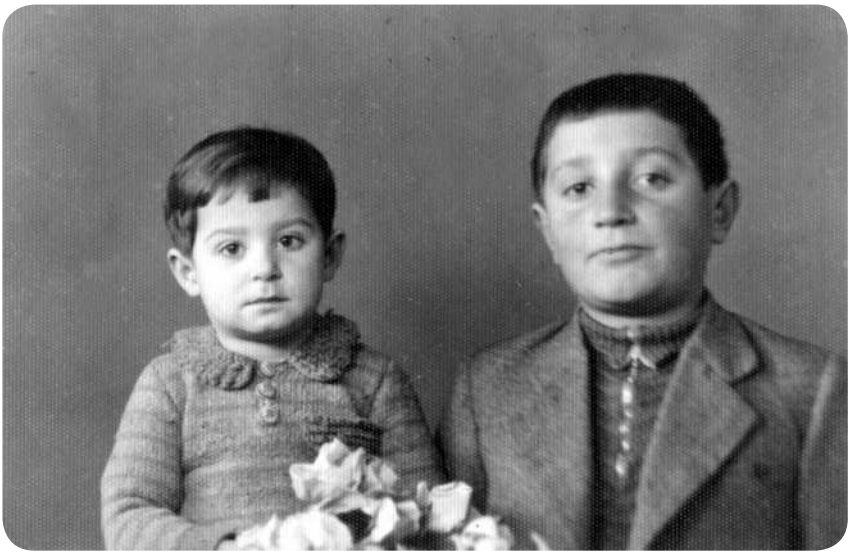
Ziya Nur'un Bir Çingene Tarafından Kaçırılması

Ziya Nur işte böyle kalabalık bir evin el bebek, gül bebek büyütülen küçük beyiydi. Ayşe ablamın, ondan birkaç yaş büyük olan ve de o doğana kadar evin tek çocuğu olarak nazlanan oğlu Recep ağabeyin ona Ziya Bey diye hitap etmesini hep yadırgardım. Kendisinden küçük yaşta olan ağabeyime "bey" demesini hafsalam almazdı.

Her neyse… 2 – 3 yaşlarındaki Ziya Nur bir gün kapının önünde oynarken Konya'da "aptallar" diye adlandırılan bir Çingene tarafından kaçırılmış. İşin güzeli, bizimkilerin bu kaçırılma olayının hiç farkında olmamaları…

Neden derseniz, bizim mahalle hemen de bütün Anadolu şehir ve kasabalarında olduğu gibi herkesin birbirini adeta hücrelerine kadar tanıdığı, sevip saydığı, çoluk çocuğuna, hatta kedilerine, kuşlarına, tavuklarına vb. bile sahip çıktıkları, o emin, güvenilir, sakin, huzur dolu mahallelerindendi. Çocuklar kapı önlerinde özgürce, paşa gönüllerince, hemen de her türlü tehlikeden azade koşup oynarlardı. Ne trafik derdi vardı, ne başka bir aksilik…

Aslında bizim mahalle büyük bir aile gibiydi. Herkes birbirini kusurları sevapları, eksileri artılarıyla kabullenmiş, uyum içinde yaşamanın yolunu bulmuştu. Sokağımız emindi. Zaten ömrümüz sokakta geçerdi. Evin önündeki meydan evlerimizin bahçesi gibiydi. Bizim oyun alanımızdı. Caddeye çıkmadan enine boyuna, verevine kloşuna gönlümüzce koşup oynardık orada. Bin bir çeşit oyun oynardık; elim sende, yakan top, yedi kiremit, kaydırak (biz hotmiş derdik), çelik çomak, beş taş, saklambaç, körebe, sek sek, tek ya da çift iple ip atlamak vb. ne isterseniz…

Yıl 1941; kardeş kardeş çekilmiş fotoğrafımız

Koşar oynar, susadıkça ya ilerdeki mahalle çeşmesine, ya da bizim mutfaktaki çeşmeye ağzımızı dayar su içerdik. Tabii arada düşer dizimizi mizimizi kanatır, ya da arı marı sokardı. O zaman annemin şifalı ellerine kendimizi teslim ederdik. Sofadaki camlı ecza dolabında pamuk, sargı bezi, alkol ya da arı sokmasına karşı amonyak vb. hazır, emre muntazır olurdu. Zira annem mahallenin sağlık ocağı gibiydi. Baş ilâcı da alkol (o ispirto derdi), bir paket pamuk ve sargı bezi. "Yavuz it yaradan kurtulmaz" hesabı çocukluğumda dizlerimin şöyle düzgün, yarasız beresiz olduğunu hiç hatırlamıyorum. Akşama kadar koşup oynamaktan, sık sık da düşüp dizlerimi kanatmaktan hiç geri kalmazdım.

Tabii aynı şey ağabeyim ve mahalle arkadaşlarımız için de geçerliydi. Düşüp "mecruh" olan, ağabeyim böyle derdi, çocuk soluğu bizde alırdı. Annem hemen ispirto şişesini ve pamuğu alıp yarayı siler temizler, ispirtolu koca bir pamuğu da yaranın üstüne bastırırdı. Bir temiz, ütülü sargı beziyle de sarıp sarmalar:

- Kalsın üstünde, derdi. Sakın çıkarma!

Elbette canı yanan çocuğun feryadı "crescendo" düzeyine çıkar, annemin:

- Şimdi geçecek yavrum, tesellileri ve çoluk çocuk cümle hazirunun var güçleriyle üflemeleriyle "tıbbî müdahale" faslı biter, kaldığı yerden oyuna devam edilirdi. Tabii "mecruh" olan yumurcak, eli, ya da dizi sarılıp sarmalan-

mış olarak, kimi kez az biraz topallayarak oyun sahasından seyirci saflarına çekilir ve de daha gözünün yaşı kurumadan seyirci sıfatıyla, lehte ya da aleyhte tezahüratla oyuna katılmaya devam ederdi.

Yıllar sonra bir gün İstanbul'da Eminönü'nde tramvay bekleyen annemin yanına genç bir adam yaklaşmış:

- Afedersin teyze, sen Ziya'nın annesi değil misin, demiş.

- Evet?!

- Ver elini öpeyim teyzeciğim. Sen benim az yaramı tımar etmedin. Oynarken düşer düşer sana gelirdik. Yaralarımızı temizler, ilaçlardın. Taksiciyim ben. Arabam şuracıkta. Seni gideceğin yere götüreyim…

Teşekkür etmiş annem, elbette kabul etmemiş.

- Nereden nereye, derdi. Çocuğu hatırlamadım bile. Kocaman adam olmuş. Ama o beni hatırladı…

Eveet, işte böyle. Bir gün bir de bakmışlar komşunun yetişkin kızı, Ziya Nur'un elinden tutmuş anneme getirmiş.

- Leman Hanım teyze, Ziya Nur'a Alâattin'in altında, Karatay Medresesi'nin önünde rastladım. Bir Çingene karısı elinden tutmuş götürüyordu çocuğu. "Heyy, nereye götürüyorsun? O bizim komşunun çocuğu!" dedim, aldım elinden. Resmen kaçırıyordu güzelim çocuğu…

Bizimkiler "kendim deldim, kendim taktım, hu hu" hesabı, kendi işlerine öyle bir dalmışlar ki, oğlancığın bir süre ortadan kaybolduğunu fark etmemişler bile… Allah'tan fark etmemişler. Yoksa kim bilir nasıl korkup telâşlanacaklardı…

Aslında bu, onların ilgisizliklerinden, ya da kaygısızlıklarından değil, mahallemizin çok emin bir yer oluşundandı. Elbette çok büyük bir netameden kazasız belâsız kurtulunmuştu. İşin güzeli, bu olayı öyle umur- u âdiyeden, sıradan bir şey, sanki Ziya Nur düşmüş de burnu kanamış gibi panik yapmadan, abartmadan anlatırlardı. Hani öyle "şeytan kulağına kurşun" filân gibilerden tahtalara vurmak bile gelmezdi akıllarına…

Çok Sevildik, Şımartıldık Ama…

Kalabalık bir evde yaşamanın, üstelik de evin en küçükleri, tek çocukları olmanın nimetlerinden enine boyuna kloşuna bol bol yararlandık biz. Çok sevildik, nazlandık, şımartıldık ama hiçbir zaman öyle durmadan kapris yapan, adım başında olmadık isteklerde bulunan, her dediği yapılan, istediği olmayınca ter ter tepinip salya sümük kendini yerlere atan, bir "Çingene naz-

Mutlu çekirdek ailemiz

lısı" da olmadık. Neyi isteyebileceğimizi, nereye kadar gidebileceğimizi çok iyi bilirdik.

Uymamız gereken kurallar, asla adım atmamamız gereken yasak bölgeler, çiğnememiz gereken "kırmızıçizgiler" vardı. Aslında şimdi geriye dönüp baktığımda çok çok ustaca, "uzmanca" terbiye edildiğimizi fark ediyorum. Mesela biz hiçbir zaman sokakta bir satıcının önünden geçerken, ya da bir dükkânda alış veriş yapılırken:

- Simit isterim! Dondurma alın bana, diye tepinmedik. Hatta böyle bir istekte bulunabileceğimizi aklımızın köşesinden bile geçirmedik. Şöyle bir yol izlediler hatırladığım kadarıyla:

- Geçen gün Belediye Sineması'nın önünden geçiyorduk. Nedime Hanım'ın oğlu macun, elma şekeri satıcısını gördü, "elma şekeri isterim de isterim", diye tutturdu. Görsen ne ağlama, ne tepinme… Kendini yerden yere attı. Annesinden de bir temiz dayak yedi ama. Ne ayıp! Sokakta bir şey istenir mi? Belki de kadının yanında elma şekeri alacak parası yoktu…

Bilirdik sokakta bir şey istenmeyeceğini. İstemezdik de. Bu konuda öylesine şartlanmıştık ki, büyüyüp para kazandığımda bile sokakta canımın çok çektiği bir şeyi almayı düşünemezdim. Neden sonra, kendime yaptığım telkinlerle "İstediğin, imrendiğin bir şeyi, meselâ o çok sevdiğin kebap kestaneyi alabilirsin vb." dedim de öyle öyle başladım almaya. İlk aldığım şey de kebap

kestane olmuştu… Çocukluğumda âdetti, kestane satın alınır evde pişirilirdi. Böylece de bol bol, burnumuz batasıya yer, gözümüz dışarıda olmazdı.

Ama bakın, yemek konusunda her nazımıza oynarlardı. Müthiş yemek seçerdim. Meselâ soğan takıntım vardı ve de bu konuda despotun tekiydim.

Tepside pilâvın ortasında, üstüne tas kapatılarak pişirilen tas kebabına neden soğan koydunuz, diye huysuzluk edip sofraya küstüğümü hatırlıyorum. Ortaokul birinci sınıfta (on- onbir yaşında) filandım galiba. Babamın gelip bin bir tatlı söz "Nanı kızım, kete kızım" diyerek beni kucağında sofraya getirdiğini bile biliyorum. Ağabeyimin böyle huysuzluğu yoktu ama. Benim bu salya sümük şımarıklığıma da bir şey demez, yemeğini yemeye devam ederdi o. Annem de hiç yüz vermezdi böyle zamanda. Ama halam üşenmez, sofradan kalkar, bana tereyağı, yumurta, ufalanmış ekmek içiyle "cücük (civciv) yemeği" yapar getirirdi. Ben de, sanki büyük bir lütufta bulunuyormuş gibi bir tafra yerdim.

Ağabeyim soğanı severdi, yerdi. İleriki yıllarda, annem o seviyor diye evde etli ekmek yapmaya başladığında ona soğanlı, bana soğansızını yapardı. Bu konuda çok çektirdim galiba halama, anneme. Bakalım ahrette bunun hesabını nasıl vereceğim?

Yemek konusunda böylesine şımarık, tam anlamıyla bir "Çingene nazlısı" idik ama para konusunda değil. Kimseden para almamıza, hatta bayram bahşişi almamıza bile izin yoktu. Hatta amca, dayı, enişte gibi yakın akrabalardan bile… Çok kararlı, kesindi tavırları. Bayram parası vermeye kalkan akraba ve dostlar kesin bir dille uyarılır:

- Lütfen para vermeyin! Alışmasın! Yoksa elinize bakar, derlerdi.

Sadece babamdan, halamdan bayram parası alırdık. Başka hiç kimseden bayram bahşişi almadık, almazdık. Sadece şeker kabul ederdik.

Biz Hiç Dayak Yemedik; Uluorta Azarlanmadık

Biz hiç dayak yemedik, öyle uluorta azarlanmadık, başkalarının yanında hatamız, kusurumuz yüzümüze vurulmadı. Hani savunma amacıyla kolunu yüzüne siper etme şeklindeki insanı alçaltan, onurunu kıran duruma hiç düşmedik, bu aşağılanmayı hiç yaşamadık biz Allah'a çok şükür. (Çamurlu ayaklarımızla yeni silinmiş yerlere bastığımız için vb. annemin popomuza birkaç kez vurduğu olmuştur ama babamdan tek bir fiske bile yemedik. O "cennetten çıkma" diye anılan dayak bizim eve hiç ayak basmadı.)

Bence çok çok önemli bu. Çünkü dayak, bir insanın onuruna indirilmiş en büyük darbedir. İnsanın kendisine olan saygısını yerle bir eder. Hele başkalarının yanında dayak atmak, azarlamak, bir çocuğa yapılacak en büyük manevi kötülüktür. Bu yönteme sık sık başvurmak ise bir "felâket"! Boşuna demeşler "Çok dövme arsız edersin, aç koyma hırsız edersin!"

Yanlış bir şey yaptığımızda elbette hemen bunu hissederdik. Zira özellikle de annem öyle bir bakar, hizaya getirirdi ki, dayak yemişten beter olurduk.

Bir de annemin, özellikle yabancı bir yerde, bir misafirlikte filan "gidelim" diye tutturup vızırdadığımda fısıldayarak söylediği "Torbadaki yüzümü çıkarttırma bana!" lâfı vardı. Bu mecâzi lâfın ne anlama geldiğini pek anlamaz, her duyduğumda evde yoğurdu süzdürmek için koydukları beyaz bez torba gelirdi aklıma ama annemin sabrını taşırdığımı idrak ederdim…

Bize kazandırdıkları en önemli hasletlerden biri de, lâf taşımamak, kimsenin dediğini kimseye yetiştirmemekti. Bu öylesine içimize işlemişti ki, "Git söyle ona!" dediklerinde bile söylemez, söyleyemezdik… Rahmetli annem: "Birinin hakkında kötü bir şey söylediklerinde, elinden geliyorsa onu savun, cevap ver ama asla gidip o lâfı ona yetiştirme!" derdi. " Biri sana gelip de 'filanca senin hakkında şöyle şöyle diyor' derse de o lafı söyleyene değil gelip sana yetiştirene kız! Bil ki, o senin dostun değildir. Unutma, peygamberin bile arkasından kılıç sallarlar…" Kimsenin lafını kimseye yetiştirmezdik yetiştiremezdik… Adeta yaratılışımıza aykırı bir şeydi bu. Oysa gerek özel, gerekse iş hayatımda mevki sahibi koca koca insanların, müdürlerin, patronların vb. bile müzevirlik ettiklerini, "filanca senin için böyle diyor, haberin olsun!" diye akıllarınca ikaz ettiklerine şahit oldum.

Halam

Rahmetli halam, Rubens'in tablolarından çıkmışa benzerdi. Orta boyluydu. Erkenden konuşmaya başlamamı, bildiğim dualaların çoğunu, namaz kılmayı, bir ay içinde eski yazıyı öğrenip Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın "Şıpsevdi"sini okuyup bitirmeyi ona borçluyum. Konuşmasını kıssalarla süslerdi. Halamdan dinlediğim hikâyelerin hepsini daha sonra Mesnevi'de okudum ben. Nazım şeklinde söylediği başka harika hikâyeleri de vardı. Ne yazık ki, ancak bölük pürçük mısralarını hatırlıyorum şimdi. Bugünkü aklım olsa not ederdim onları. Kimi komik, nazım şeklindeki hikâyelerini ağabeyim halama anlattırıp bant'a bile almıştı…